Lietas Nr. A420470112
Lietas arhīva Nr. SKA-0266-15

SPRIEDUMS

Rīgā 2015.gada 14.augustā

Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesnese D.Mita

tiesnese I.Skultāne

tiesnese L.Slica

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Daugavgrīvas cietuma faktisko rīcību, kas izpaudusies kā cilvēka cieņai atbilstošu uzturēšanās apstākļu nenodrošināšana, un personiskā un morālā kaitējuma atlīdzināšanu, sakarā ar /pers. A/ kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 30.jūlija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ieslodzījuma vietu pārvaldē 2011.gada 14.decembrī saņemta pieteicēja /pers. A/ sūdzība, kurā lūgts atzīt par prettiesisku Daugavgrīvas cietuma rīcību, kas izpaudusies kā cilvēka cieņai atbilstošu uzturēšanās apstākļu nenodrošināšana cietuma kamerās /numurs/ (pārapdzīvotība, tumsa, ventilācijas trūkums, tualete nav noslēgta no pārējās telpas, gultu izvietojums), un lūdza atlīdzināt kaitējumu.

Ieslodzījuma vietu pārvalde ar 2012.gada 29.marta lēmumu Nr.1/15.2-S/6247 pieteicēja sūdzību noraidīja.

Pieteicējs vērsās tiesā.

[2] Administratīvā rajona tiesa ar 2013.gada 21.marta spriedumu pieteikumu apmierināja daļēji.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar pieteicēja apelācijas sūdzību par rajona tiesas spriedumu daļā, arī apgabaltiesa pieteikumu apmierināja daļā:

1) atzina par prettiesisku cietuma rīcību, laikā no 2011.gada 22.aprīļa līdz 11.maijam nenodrošinot pieteicējam iespēju izciest sodu kamerā, kurā ir pietiekama platība;

2) uzlika pienākumu atlīdzināt pieteicējam morālo kaitējumu 75 *euro*;

3) noraidīja pieteikumu pārējā daļā.

Tiesas spriedums, ņemot vērā pievienošanos rajona tiesas sprieduma motīviem, pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[3.1] Lai secinātu, ka pārapdzīvotība kamerā pati par sevi ir Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Eiropas Cilvēktiesību konvencija) 3.panta pārkāpums, ir jākonstatē platība kamerā, kas ir mazāka par 3 m^2 uz vienu personu. Platība, kas ir mazāka par 4 m^2, bet lielāka par 3 m^2, var tikt atzīta par pārkāpumu, ja iestādes rīcībā ir saskatāmi vēl citi necilvēcīgas attieksmes elementi.

[3.2] Pieteicējs strīdus periodā kamerā ar platību mazāku par 3 m^2 atradies 56 dienas, no kurām 36 dienas pieteicējs uzturējās kamerā, kuras platība uz vienu ieslodzīto bija 2,983 m^2. Ņemot vērā, ka atrašanās kamerā, kuras platība bija par 0,02 m^2 mazāka par atļauto, nenozīmīgi ietekmē personu sadzīves apstākļus, kā arī ņemot vērā to, ka minētajā laikā netiek konstatēti citi uzturēšanās apstākļu pārkāpumi (kamerā bija atbilstoša ventilācija un apgaismojums), Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 3.panta pārkāpums konstatējams vienīgi attiecībā uz 20 dienām, kad platība uz vienu ieslodzīto bija 2,68 m^2.

Savukārt kamerās /numurs/ un periodiski arī kamerā /numurs/ uz vienu ieslodzīto bija nodrošināta platība no 3 līdz 4 m^2 vai platība, kas pārsniedza 4 m^2. Ņemot vērā, ka šajās kamerās nav citi necilvēcīgas attieksmes elementi, Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 3.panta pārkāpums nav konstatējams.

[3.3] Ņemot vērā to, ka aizskārums – pārapdzīvotība kamerā – ildzis 20 dienas, kā arī to, ka citi pārkāpumi nav konstatēti, atbilstīgs atlīdzinājums ir 75 *euro*.

[4] Pieteicējs par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, norādot, ka arī platība uz vienu ieslodzīto 2,983 m^2 ir absolūts pieteicēja cilvēktiesību pārkāpums, arī šī platība ir ņemama vērā, nosakot atlīdzinājumu. Tāpat pieteicējs uzskata, ka piešķirtais atlīdzinājums ir pārlieku mazs.

Motīvu daļa

[5] Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92.pants noteic, ka nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Administratīvā procesa likuma 92.pants cita starpā noteic, ka ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar iestādes faktisko rīcību.

Augstākā tiesa savā līdzšinējā judikatūrā ir attīstījusi virkni principu, kas ir jāievēro atlīdzinājuma noteikšanā. Lai atlīdzinājums būtu atbilstīgs Satversmes 92.panta izpratnē, tam ir jābūt efektīvam tiesiskās aizsardzības līdzeklim (*sk. 2013.gada 4.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-206/2013 6.punktu, 2007.gada 1.marta sprieduma lietā Nr.SKA-54/2007 8.punktu*). Jēdziens „atbilstīgs atlīdzinājums" nozīmē, ka atlīdzinājumam ir jābūt taisnīgam. Atlīdzinājumam ir jāsniedz gandarījums personai, kuras tiesības ir tikušas aizskartas (*sk. 2011.gada 18.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-161/2011 16.punktu*). Ar atlīdzinājumu var arī atturēt iestādi no līdzīgu aizskārumu izdarīšanas nākotnē (*sk. 2010.gada 16.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-104/2010 18.punktu, sal. 2008.gada 4.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-470/2008 20.punkts*). Jāņem vērā, ka, nosakot atlīdzinājumu, tiesa pauž valsts nostāju par aizskarto tiesību un paša tiesību aizskāruma nozīmīgumu. Tādējādi atlīdzinājums demokrātiskā un tiesiskā valstī nedrīkst būt nesamērīgi mazs (*sk. 2012.gada 11.maija sprieduma lietā Nr.SKA-120/2012 6.punktu, 2011.gada 18.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-161/2011 16.punktu, 2010.gada 16.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-104/2010 18.punktu*).

[6] Tāpat tiesas piešķirtais atlīdzinājums par morālo kaitējumu nedrīkst būt ievērojami zemāks par minimumu, kādu noteikusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa salīdzināmās lietās. Proti, ir jāņem vērā Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras atziņa, ka, pat ja valsts ir atzinusi cilvēktiesību pārkāpumu, bet noteikusi atlīdzinājumu, kas ir ievērojami zemāks par minimumu, kādu Eiropas Cilvēktiesību tiesa parasti piešķir par attiecīgu pārkāpumu, persona saglabā upura statusu Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 34.panta izpratnē (*sk. 2010.gada 20.jūlija sprieduma lietā „Ciorap pret Moldovu" 24. un 25.punktu, 2010.gada 1.jūnija sprieduma lietā „Gäfgen pret Vāciju" 115. – 119.punktu, 2006.gada 29.marta sprieduma lietā „Cocchiarella pret Itāliju" 139. – 140.punktu, 2006.gada 29.marta sprieduma lietā „Riccardi Pizzati pret Itāliju" 136. – 137.punktu).* Līdz ar to, nosakot atlīdzinājumu, tiesai ir pienākums salīdzināt Eiropas Cilvēktiesību tiesas noteikto atlīdzinājumu līdzīgās lietās un ņemt vērā ne tikai Latvijas ekonomiskās iespējas, bet arī to, ka

atlīdzinājums par morālo kaitējumu nedrīkst būt ievērojami zemāks par minimumu, kādu noteikusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa salīdzināmās lietās (*sk. 2007.gada 25.oktobra sprieduma lietā „Balen pret Horvātiju" 27.punktu, 2007.gada 18.oktobra sprieduma lietā „Letica pret Horvātiju" 34.punktu, 2007.gada 12.aprīļa sprieduma lietā „Radivoj Novaković pret Horvātiju" 35.punktu, 2006.gada 19.oktobra sprieduma lietā „Tomašić pret Horvātiju" 48.punktu*).

[7] Aplūkojot pieteicēja tiesību pārkāpumu citu Eiropas Cilvēktiesību tiesas lietu kontekstā (*piemēram, 2015.gada 10.marta spriedums lietā „Varga un citi pret Ungāriju", 2011.gada 20.oktobra spriedums lietā „Štrucl un citi pret Slovēniju", 2011.gada 20.oktobra spriedums lietā „Mandić and Jović pret Slovēniju", 2009.gada 16.jūlija spriedums lietā „Sulejmanovic pret Itāliju", 2007.gada 21.jūnija spriedums lietā „Kantyrev pret Krieviju", 2007.gada 24.novembra spriedums lietā „Andrey Frolov pret Krieviju", 2005.gada 16.septembra spriedums lietā „Labzov pret Krieviju", 2005.gada 20.janvāra spriedums lietā „Mayzit pret Krieviju"*), Augstākā tiesa nevar piekrist apgabaltiesas uzskatamam, ka atlīdzinājums 75 *euro* apmērā tādos apstākļos kā izskatāmajā lietā ir atbilstīgs atlīdzinājums.

Pirmkārt, iesaistīto tiesību nozīmīguma dēļ. Lemjot par atlīdzinājumu, ir jāatceras Eiropas Cilvēktiesību tiesas daudzkārt atzītais, ka Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 3.pants, kas ietver cietsirdīgas un cieņu pazemojošas attieksmes aizliegumu, atspoguļo vienu no demokrātiskas sabiedrības pamatvērtībām (*sk., piemēram, 2015.gada 10.marta sprieduma lietā „Varga un citi pret Ungāriju" 69.punktu, 2011.gada 20.oktobra sprieduma lietā „Mandić and Jović pret Slovēniju" 72.punktu, 2000.gada 6.aprīļa sprieduma lietā „Labita pret Itāliju" 119.punktu*).

Otrkārt, citu iepriekš spriedumā minēto atlīdzinājuma noteikšanai piemērojamo principu kontekstā. Tas cita starpā nozīmē, ka atlīdzinājuma noteikšanā ņemot vērā iepriekš izskatītas salīdzināmas lietas, nav pieļaujams citās lietās piešķirto atlīdzinājumu aprēķināt formāli, t.i., proporcionāli ņemot vērā tikai tiesību aizskāruma ilgumu dienās.

Treškārt, lai arī Augstākā tiesa piekrīt apgabaltiesai, ka šajā gadījumā nepietiekamība platībā (2,983 m^2 uz vienu ieslodzīto 36 dienas) nav tik nozīmīga, lai pati par sevi veidotu tiesību pārkāpumu, tomēr tā ir paturama prātā, nosakot pieteicējam piešķiramo atlīdzinājumu.

[8] Ņemot vērā minēto, apgabaltiesas spriedums ir atceļams.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.[1]panta pirmās daļas 2.punktu, 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2014.gada 30.jūlija spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Atmaksāt /pers. A/ samaksāto drošības naudu 71,14 *euro*.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese *(paraksts)* D.Mita

Tiesnese *(paraksts)* I.Skultāne

Tiesnese *(paraksts)* L.Slica